

ИНТЕРВЮ

**Проф. Иванка Стамболова, дм, член на УС на БАПЗГ,
директор на Центъра за професионално обучение на БАПЗГ
Преподавател в Катедра „Здравни грижи“ към ФОЗ на МУ-София:**

**ПРОДЪЛЖАВАЩОТО ОБУЧЕНИЕ ТРЯБВА ДА ИМА НЕ САМО
МОРАЛЕН И ПРОФЕСИОНАЛЕН, НО И МАТЕРИАЛЕН ПРИНОС**

Проф. Иванка Стамболова, дм е преподавател в Катедра „Здравни грижи“ към Факултета по обществено здраве на Медицински университет – София. Член е на Управителния съвет на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ) и е директор на Центъра на професионално обучение на БАПЗГ.

Притежава бакалавърски диплом за здравни грижи в специалност „Детска медицинска сестра“ (Медицински колеж „Д-р Н. Николаев“ – Варна), както и две магистърски дипломи – за специалност „Биология и химия“ (Софийски университет „Климент Охридски“) и за „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ (Медицински университет – София).

През октомври-декември 1994 г. Иванка Стамболова преминава курс за професионална квалификация в Училището за висши болнични кадри към „Обществено здравеопазване – болници Париж“, Франция, а през 2002 г. придобива специалност

„Медицинска информатика и здравен мениджмънт“ в Медицинския университет – София.

Работила е като детска медицинска сестра Детска клиника на УМБАЛ – Варна (1982 – 1991), медицинска сестра в Неврологична клиника на УМБАЛ – Варна (1991 – 1992), преподавател в Медицински колеж – Варна (1992 – 1995). От 1996 г. досега преподава на студенти по здравни грижи и управление на здравните грижи в Медицински университет – София като преминава през всички научни степени – асистент, старши асистент, главен асистент, доцент и професор. В периода 2011-2014 г. е ръководител на Катедра „Здравни грижи“ към ФОЗ на МУ-София.

През 2007 г. главен асистент Иванка Стамболова придобива образователна и научна степен „Доктор по медицина“ за научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ въз основа на защитена дисертация на тема „Организационни аспекти на сестринските грижи в първичната медицинска помощ“.

Проф. Иванка Стамболова, дм е автор и съавтор на над 100 научни и учебни публикации, две монографии и 9 учебника и учебни ръководства.

Проф. Стамболова е носител на Почетната статуетка „Лесес Кеpra“ на БАПЗГ за принос към сестринската наука в България. Тя е научен консултант на списание „Здравни грижи“ (официален печатен орган на БАПЗГ) и е член на редакционната колегия на списание „Сестринско дело“.

ИНТЕРВЮ

- Проф. Стамболова, в рамките на научната програма на XIII Национален форум на специалистите по здравни грижи с международно участие, който се провежда в Шумен през ноември 2017 г., Вие представихте резултатите от проведено в столична колегия на БАПЗГ проучване за нагласите на съсловието към дистанционната форма на продължаващо обучение. Стана ясно, че всеки четвърти специалист (25,9%) не е информиран за възможността да повишава квалификацията си с курсове за дистанционно обучение. Каква е причината според Вас при положение, че във всеки брой на електронния бюлетин на БАПЗГ има информация за курсовете, бяха отпечатани и специални брошури, които се разпространяват по време на различни медицински форуми?

- Да, наистина, от старта на дистанционната форма на обучение чрез платформа на БАПЗГ са изминали почти три години. Това е достатъчно време според мен, в условията на постоянна реклама от наша страна, това обучение да се популяризира и разгърне. Въпреки това резултатите не са задоволителни. С платформата за дистанционно обучение се работи лесно и бързо, а всеки желаещ може да ползва подробни указания към нея как да се включи и участва в обучението. Всеки наш член има възможност да види рекламите и информацията за това обучение, както на сайта на организацията, в това число и от електронния бюлетин, така също и от печатното издание на организацията – списание „Здравни грижи“. Въпреки това чрез проведеното проучване се установи, че 70.0% от колегите се информират за тези обучения лично от колеги или ръководството на столична колегия. Информацията, която се обменя по този начин включва не само темата и името на лектора, а редица други характеристики – доколко е актуална и полезна информацията, къде и как ще се провежда и др. Да не забравяме, че събирането на едно място един значителен брой колеги създава възможности и за неформални контакти и срещи, за лични срещи и разговори с лектора, достъпни въпроси и своевременни отговори. Силата на личните контакти се оказва водеща при колегите, когато става въпрос за обучение до момента.

- Бихте ли казали малко повече за това проучване – кога е проведено, колко професионалисти по здравни грижи са се включили в него, от какви специалности и на каква възраст?

- Проучването беше проведено по време на обучителен курс на тема „Сестринското научно изследване“ част 2, организиран от столична колегия на БАПЗГ, проведен на територията на УМБАЛ „Света Анна“ в

Проф. Иванка Стамболова представя темата "Дистанционното обучение - бъдеще на следдипломното обучение за здравни специалисти" по време на XIII Национален форум на специалистите по здравни грижи.

началото на 2017 година. В проучването не се включиха всички присъстващи колеги. Общият брой на анкетиранията лица е 104, от които 72 медицински сестри, 13 акушерки, 15 рехабилитатори, 3-ма рентгенови лаборанти и един клиничен лаборант. Най-възрастният участник в изследването беше на 68 години, а най-младият - на 24 години, и двете със специалност „Медицинска сестра“. Установихме, че средната възраст на лицата в извадката е 46.9 години.

- Значи средната възраст на анкетиранията е почти 47 години. Не е ли една от основните причини фактът, че много специалисти по здравни грижи у нас са над 50-годишна възраст и не могат да работят свободно с компютър?

- Вече 18-та година от началото на здравната реформа и около 15 години от компютризирането на дейността в лечебните заведения. Това е много време, за да предположим, че възрастта е проблем за компютърните умения на нашите членове. Много колеги и над тази възраст работят чудесно с компютър и социалните мрежи. Много дискусии и групи в тази насока го потвърждават през последната година.

ИНТЕРВЮ

Проф. Иванка Стамболова с доц. Силвия Борисова, ръководител на Катедра "Здравни грижи" към ФОЗ на Медицински университет - Варна по време на откриването на XIII Национален форум на специалистите по здравни грижи, който се провежда в Шумен на 10 и 11 ноември 2017 г.

- Анкетиранияте медицински специалисти, които имат информация за дистанционните курсове, но не се възползват от възможността да се включат в тях посочват следните причини за това – пренатоварено ежедневиe заради недостига на кадри, работа на две места, липса на мотивация, тъй като повишаването на квалификацията няма да се отрази върху заплащането. Какви стъпки трябва да се предприемат за да се променят тези нагласи?

- Недостигът на кадри в здравната система е значителен, а ако трябва да бъдем съвсем честни – абсолютно критичен! Там, където колегите работят само на едно работно място те са изключително натоварени и нямат време за обучения. В страната, където не са натоварени толкова, колкото в софийските и някои големи лечебни заведения в страната, доходите им са толкова ниски, че всеки лев за тях е от значение и нямат възможност да го инвестират в обучения. Както стана ясно напоследък има болници, в които колегите не са получавали заплати с месеци. Бих казала, че желанието за обучение е като желанието за дете – трябва да си осигурен финансово, да имаш сигурна, спокойна и доходна работа, да си достатъчно здрав и млад (поне по душа!) и да си

мотивиран, да имаш желание да вложиш време и усилия.

- БАПЗГ предлага курсове за дистанционно обучение от месец май 2015 г. Те стартират всеки месец на 15-то число. Курсистите имат възможност да се запознаят с учебния материал и да положат изпит под формата на тест, понякога придружен с курсова работа в рамките на две седмици. Според Вас какви са предимствата на дистанционното обучение, освен че пести средства и време?

- Не може да се каже, че пести средства и време съвсем, защото нито курсовете стават безплатни, от това, че се провеждат дистанционно, нито времето за прочитане на съдържанието е много по-малко от евентуален присъствен курс. Аз виждам по-скоро предимството в гъвкавото, удобно за всеки колега време, в което той да го посети, прочете и положи тестовия изпит. Колкото до пестенето на средства се оказва, че когато обучението е присъствено и организирано от съответната колегия, то се заплаща от заделените суми на членовете и от членски внос, а когато се провежда дистанционно, всеки член си заплаща лично по сметка таксата. Може би трябва

ИНТЕРВЮ

да се помисли за обособяване на групи от хора от лечебни заведения, на които таксата да се превежда от първичното дружество и да стартират обучението си съвместно. Така те могат да са съпричастни и да се подкрепят в процеса на курса.

Дистанционното обучение пести време, но налага присъствие на обучаемия в системата. Докато присъственото обучение може да се проведе след регистрация на присъстващите и след това напускане на залата, а получаване на съответни точки, то в дистанционната форма лицето трябва да е на линия до края. Миналата година станах свидетел на подобен курс със стотици участници, които се редуцираха драстично до края на курса. Разбира се и в дистанционната форма не може да се проследи кой е точно обучаемия, който чете или попълва теста – дали това е лично или от негов близък колега. Всичко е въпрос на желание да се научи нещо и въпрос най-вече на лична отговорност!

– Вие водите три от курсовете за дистанционно обучение – „Конфликти в здравеопазването“, „Управление на човешките ресурси в здравните грижи“ и „Сестрински грижи при трансмисивни инфекции“. Какви са впечатленията Ви от курсистите – на ниво ли са техните базови знания, отворени ли са за нови знания и умения, полагат ли нужните усилия?

– Да, със сигурност хората, които участват в тези обучения търсят нови знания, актуализират позабравени стари такива. Повечето от участниците са познати бивши студенти от специалността „Управление на здравните грижи“. Потвърждава се сентенцията, че „където е текло пак ще тече“. Който е искал и е учил преди, той учи и сега. На тези неуморни, интелигентни и напредничави колеги се държи системата и до сега. Има и отчайващи случаи, на колеги, които още работят и пишат за „средни медицински работници“ и които не са чували или чели за промените в обучението и професионалната практика от последните 10 години. Тогава ми става мъчно и разбирам, че именно заради тяхната ограниченост напредваме трудно. Курсът за „Конфликти в здравеопазването“ е много търсен, не само в дистанционната форма, но и като присъствен курс.

– Електронната учебна платформата на БАПЗГ позволява на медицинските специалисти от един курс да обменят мнения помежду си, както и да задават въпроси на преподавателя по електронен път. Обръщали ли са се към Вас курсисти с конкретни въпроси?

– Само няколко пъти съм отговаряла на въпроси. Колегите приемат повече дистанционното обучение като възможност за самообучение и самостоятелна подготовка. В курса „Управление на човешките ресурси в здравните грижи“ ми се наложи да давам доста обяснения и да правя сериозни бележки на обучаемите колеги, докато не изпълнят достатъчно добре курсовата задача. Надявам се да са оценили това, като позитивен принос на обучението, а не като „много тежък курс, много е трудно“. Не случайно някои колеги определят като важен фактор качествата на преподавателя – маркирано на второ място в резултатите от проведеното проучване. „Добричкия преподавател“ в повечето случаи не прави добро на курсистите като занижава изискванията си и повишава оценките си за тях.

Проф. Иванка Стамболова със свои колеги от Катедра „Здравни грижи“ към ФОЗ на Медицински университет – София.

ИНТЕРВЮ

Проф. Иванка Стамболова и проф. Полина Балканска (от дясно наляво).

- Според новите изисквания, залегнали в Закона за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоцираните специалисти по здравни грижи продължаващото образование стана задължително. На 5 години медицинските специалисти ще преминават в по-горна квалификационна степен ако за този период са събрали 150 кредитни точки по Единната кредитна система на БАПЗГ от различни форми на обучение. В този аспект курсовете за дистанционно обучение на БАПЗГ също дават възможност за набирание на необходимите точки, както и абонаментът за сп. „Здравни грижи“. Все още обаче не се забелязва нужната активност, вероятно и защото в някои лечебни заведения не дават залегналите в Колективния трудов договор суми за притежателите на I и II сертификата, а именно 20 и 40 лв. Каква е ролята на директорите на лечебни заведения в процеса на продължаващо обучение на специалистите по здравни грижи и осъз-

нават ли те достатъчно ползата от по-добре подготвени специалисти, които ще предоставят по-качествени здравни грижи?

- Несъмнено продължаващото обучение е важно за поддържане и повишаване на качеството на здравните грижи и услуги. Но според мен то трябва да има не само морален и професионален, но и материален принос. Вижте колегите рехабилитатори – при тях има курсове за 500-800 лева за два-три дни обучение. И се посещават и търсят, което е добре. Пазарът е определил това търсене – когато имаш знания и умения, от които после печелиш и се чувстваш на ниво и полезен, това е много мотивиращо. Медицинските сестри и акушерките не намират смисъл да се обучават допълнително при това недостойно заплащане у нас, но са високо оценени в други страни. Мои студентки, работещи в Швейцария са ми казвали (когато ги питам как се оценява нашето сестринско обучение там), че „когато го няма немския лекар, викат българската сестра“! Може би трябва съвсем за изчезнат добрите сестри и акушерки у нас и едва тогава да бъде оценен труда на компетентните и интелигентни колеги. Всъщност и сега добре подготвените колеги се търсят и оценяват високо в частните болници. Сертифицирането у нас е на европейско ниво като процедура, но като стимул въобще не работи. Аз лично имам втори сертификат, но това не ми носи нищо на работното място! И при 99% от колегите сега е така.

Проф. Силвия Младенова, проф. Станка Маркова и проф. Иванка Стамболова (от ляво надясно).

ИНТЕРВЮ

- С решение на правителството за тази академична година бяха увеличени бройките за прием на млади хора за обучение в специалност „Медицинска сестра“. Има ли обаче достатъчно мотивирани кандидати за тази тежка професия?

- За първи път тази година в Медицински университет - София не успяхме да съберем необходимият брой кандидати в редовната кандидат-студентска кампания. Това наложи и последващ прием. Трябва да се отчете, че това е наборът, роден през демографския срив на 1996/97 година. Но в същото време и недоволството и неудовлетвореността от тази професия намалява кандидатите за нея. Тежко четиригодишно следване, тежък и неприятен труд, непрекъснато нарастващи изисквани претенции от страна на здравната система, пациенти и лекари и мизерно заплащане убива всяка чиста вътрешна мотивация на кандидатите. Изравнените почти заплати на медицинските сестри и санитарите в големи софийски болници предопределя липса на кандидати и в бъдеще.

- БАПЗГ настоява стартовата заплата на всички специалисти по здравни грижи да бъде в размер на три минимални работни заплати за страната, т.е.

1530 лева за тази година. Какво още е необходимо да се направи, за да се привлекат млади хора към тези професии и да остават да работят в България?

- Нека стартовата заплата стане такава, нека професионалистите по здравни грижи получат признание и уважение за труда си, нека по-добрата квалификация се отчита и заплаща допълнително и адекватно и пазарът сам ще поведе кандидатите. Имахме през годините „бум“ на икономисти, юристи, държавата има механизми да го направи. Въпросът е, дали има желание?!

- Преди преподавателската си дейност Вие сте работили като детска медицинска сестра и сте завършили такъв профил. В момента малко от завършилите медицински сестри се записват да специализират за педиатрична сестра. На кръгла маса, организирана от УНИЦЕФ - България през есента на 2017 г. Вие казахте, че е нужно да се направи нещо, за да се подготвят такива специалисти. Какви са мотивите Ви?

- Нормалната човешка логика не може да допусне, че детското здравеопазване и грижи не са приоритет от много време. Това личи не само от липсата на специално обучени медицински сестри за работа с деца, но и от намаляващия брой на педиатрите, липса-

Проф. Иванка Стамболова с участници в Първата научна конференция с международно участие "Здравни грижи – принос за качеството на живот", която се провежда на 29-30 септември 2016 г. във Варна.

ИНТЕРВЮ

Проф. Стамболова с участниците в редовното заседание на Управителния съвет на БАПЗГ, проведено на 24 ноември 2017 г.

та на нови болници за деца, ниските клинични пътеки в педиатрията. Имашме отлична здравна организация и обучени детски медицински сестри и лекари-педиатри, които спомогнаха да израсте здраво поколение – психически и физически – което все още поддържа икономиката на страната. Какво ще стане по-нататък времето ще покаже.

Нарастващите разходи за здравеопазване и в момента не дават големи надежди. Работата с кърмачета и малки деца, с подрастващи и юноши има специфика и много висока отговорност. Много колеги в извънболничната и болничната помощ нямат специализирани знания за отглеждане на децата, за тяхното здраве и възпитание. Вместо подобаващо място на тези специалисти и високо признание от обществото тези специалисти се превърнаха в „бели мечки“ (защитен вид), опитаха се да ги премахнат и заменят в детските ясли, да ги премахнат от училищата. Младите колеги, които сега се обучават в специалност „Медицинска сестра“ изучават в малък обем грижите за деца, нямат желание и не се чувстват сигурни, за да работят в сферата на детското здравеопазване. Нужно е да се помисли за стимули, които да мотивират младите професионалисти по здравни грижи да специализират за педиатрични сестри. Изтичат последните години, в които има още работещи детски медицински сестри, които биха могли да се ангажират с теоретическото и практическото обучение на нови педиатрични медицински сестри в страната.

- Как „зареждате батериите си“ в забързаното ежедневие?

- Да, трябва да се отделя време за почивка и презареждане. Много курсове за стреса и профилактиката му съм провела сред нашите колеги. Е, това което преподавам, гледам да го спазвам. Обичам разходките, пътешествията, хубавата книга, компанията на семейството и на добри приятели. Много ми помага изкуството – театъра, където мога да се посмея на проблемите от ежедневието и да погледна философски на тях, операта и концертите, да се оставя на музиката да отмие трудностите и разочарованията и да хармонизирам тялото и психиката си. За да разбере и как си почиват колегите медицински сестри проведох преди години проучване, което публикувах в списание „Здравни грижи“ и е част от монографията ми „Сестринството – възникване и развитие, състояние и перспективи“. Готвенето е едно от хобитата ми, а то ми осигурява много срещи с приятели и терапевтичен смях. Обичам цветята, но нямам собствена градина, за да се разгърна, имам скромна колекция от орхидеи. Обожавам котките и най-вече своенравния им и свободолюбив характер. Пожелавам подобни приятни малки удоволствия и моменти на всички!

Разговора води Румяна Милева

Публикувано в Електронния бюлетин на БАПЗГ, брой 1/2018 г.